

ROZCESTNÍK

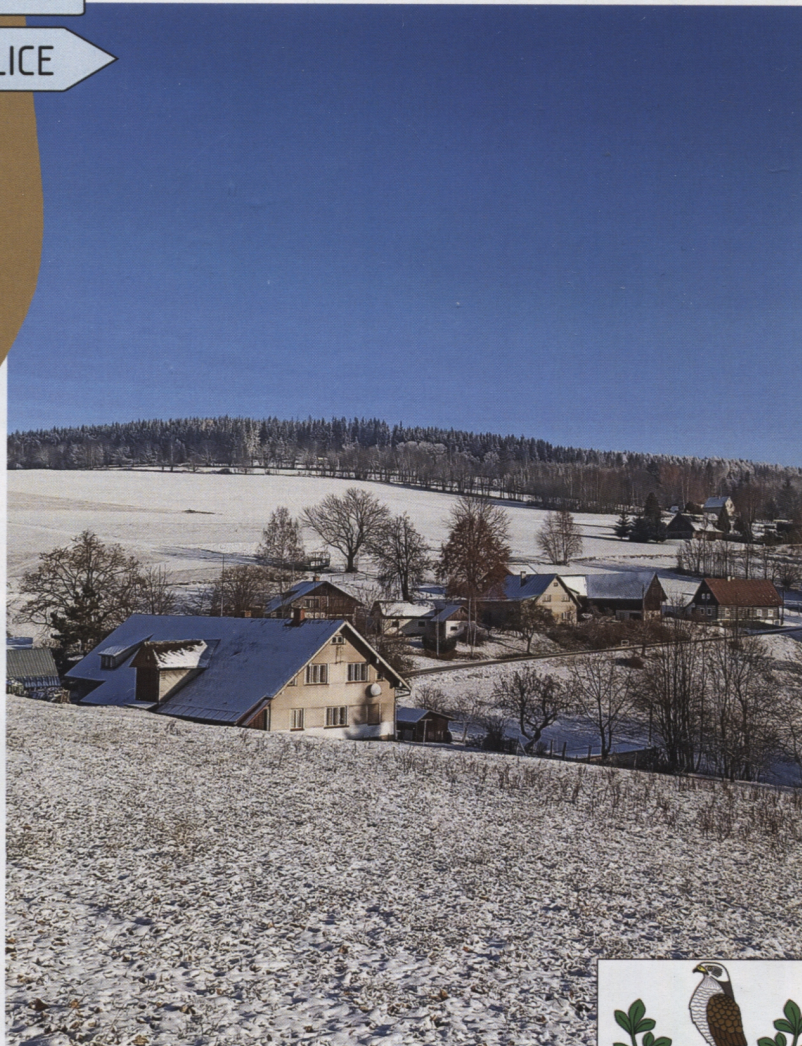
ROUDNICE

VII. ročník, číslo 1

20 Kč

JESTŘABÍ

KŘÍŽLICE

prosinec 2021

Z HISTORIE

JESTŘÁB NOVOTNÝ – LOUPEŽNÍK Z JAMRTÁLU

Zbojníci, loupežníci a psanci vždy vzbuzovali zájem lidu. Ačkoliv z nich na jedné straně šel strach, mezi lidem měli pro svou odvahu také úctu. Jejich životní osudy bývaly drsné, plné násilí a jejich sláva často velmi krátká. O mnohých z nich lidé zpívali písně, jiní vypravovali celé romány a další příběhy oživaly na divadelních prknech. Ale na některé už se zapomnělo, jako na toho, který se před půl druhým stoletím zapsal i do historie naší obce.

Česká historie mnoho slavných zbojníků nemá, Juraj Jánošík byl ze Slovenska a Nikola Šuhaj z podkarpatské Koločavy. A Václav Babinský? Inu, legendy o nejslavnějším českém lo-trovi jsou spíš úsměvného charakteru hospodského vychloubače. Ovšem i Krkonoše měly své zbojníky, měl tu kdysi působit jakýsi Ambrož, vůdce úspěšné lupičské bandy, a především, věřte či ne, jeden takový loupežník a zbojník žil také na Jestřabí. Nevíme o něm dnes už skoro nic, ale možná někoho inspirujeme k hlubšímu výzkumu, který nám o něm poví víc. I když, přiznejme si – ona ta realita zbojnickým legendám moc nesluší. Ba naopak. A tak se spokojíme s reportáží, kterou roku 1873 sepsal neznámý redaktor z našeho regionu a zaslal do pražského deníku Čech, kde byla otištěna a odkud čerpáme další informace.

Těžký život horalů

Nejprve ale stručný pohled do druhé poloviny 19. století. Jsme v dobách pro horský lid těžkých, tradiční tkalcovství, kterým se dalo po chalupách dobře přivydělávat při hospodářství, přestávalo na uživení stačit, protože továrny hodnotu práce domácích tkalců rychle likvidovaly. V době prusko-rakouské války navíc ubylo práce zadávané saskými a pruskými obchodníky, kteří dosud horalům zadávali tkané polotovary k dalším úpravám. A potom... ti mladí! To bude zhouba národa, třeba právě tkalci, co ti toho dříve uměli, ale dnes? „*Starí mistři již odumřeli, a to mladé pokolení se u mistrů nynějších ničemu nenaučí, ani naučiti nemůže, jest to samé, abychom tak řekli, handroplenictví*“, čteme v Čechovi 6. října 1872. „*O nějakém tkalcovství umělem, vyšším není tu ani řeči...*“ Perlování neuživí všechny, hornictví je minulostí, zemědělství sotva stačí na vlastní obživu a ze všeho nejhorší je, že do Krkonoš vtrhlo zlo největší – kořalka.

„*Pije se pašovaná kořalka pruská a v každé vesnici jest několik prodáváčů tohoto jedu, jenž se stal téměř tak denní potřebou, jako chléb. Stálých pijáků, kteří pijí až do opití, přibýlo velmi. Jsou pijáci, kteří pijou kořalku nikoliv z malých skleniček, ale z mázu neb z holby. Tak poručil si v jedné hospodě u Jilemnice jakýsi Stříbrný z Poniklé kořalku do holby. Vypil dvě. Druhý den našli jej podle silnice zmrzlého.*“

Je doložený případ z okolí Jilemnice, kdy zoufalí lidé v noci tajně odřezali maso z koňské mršiny nastražené na lišky. Pražské hospodářské noviny psaly, že koncem 70. let 19. století v Jilemnici „*na sta žebráků po almužně chodí*“ a zejména na jaře potřebuje po zimě vyčerpané horské obyvatelstvo pomoc. Vlastenci pořádali sbírky, hrabě František Arnošt Harrach sám věnoval 3 000 zlatých nejvíce postiženým obcím, novináři psali články, Praha posílala do hor

brambory... Charita však řešení problému pouze odsouvala. Jen pozvolna začaly vznikat první hospodářské spolky, jedni politikové navrhovali to, druzí ono, ale řešení (např. příslibená stavba továrny na tabák) se odsouvala a lid hladověl. Není divu, že to v mnohém chlapovi vřelo. A že si některý řekl, že takhle to s pány hrát nebude. A tehdy se zrodila banda jestřabského Novotného, přesněji jamrtálského, protože chalupu měl v dnešních Stromkovicích. Ty však tehdy stále ještě byly součástí Jestřabí a nikdo jim neřekl jinak než po německu Jamrtál, ač v tomto „slzavém údolí“ žili sami Češi. Koneckonců i Novotný obíral více německé než české sousedy. Všechna snaha četníků však byla marná, lupiče a darebáka ne a ne chytit.

Pískání sousedů jako ochrana

Neznáme jeho křestní jméno, Novotných žilo tady i v okolních vsích mnoho a někteří patřili ke ctihodným obyvatelům svých obcí. Nevíme, ve které chalupě se narodil, jak byl v době své „slávy“ starý, kde přesně přebýval, ani zda byl úředně do dnešních Stromkovic hlášený. Měl snad nějakou přezdívku mezi muži zákona? Jestřabský Novotný... Novotný z Jestřábu... Jestřáb Novotný?

Novotný se svými kumpány kradl, loupil a „chodil do Slezska“, tak se mezi místními říkalo pašování. Dobře věděl, že jamrtálské sousedy potřebuje na své straně a brzy to věděli i četníci. Když už se vydali ve větším počtu do kopců učinit přítrž jeho řádění, jen přišli k první chalupě, už si začali místní náramně nahlas pískat nebo nějakou písničku prozpěvovat. Vzápětí se přidal někdo u druhé chalupy, pak u třetí a písnička či hvízdot rázem proběhly jak vlna celou vsí od domu k domu. I četníkům bylo jasné, co se děje, že je to znamení pro Novotného a jeho kumpány, aby zmizeli. Jeho Sherwoodem byly všechny okolní lesy, znal v nich každý kámen, potok i padlý kmen. Na své výpravy jeho banda navíc vyrážela do širokého okolí, připisovány jí byly kousky až u Tanvaldu a Liberce.

Ničemu nepomohlo, že četníci na Novotného vypsali odměnu. Mnohokrát se smyčka utahovala, už už ho měli v pasti, ale vždycky v poslední chvíli unikl a zmizel tu ve hvozdech, tu v jiné vsi. Udeřili na místní obyvatele, ale jedni se báli, druzí s Novotným drželi basu, nepromluvil nikdo. A jako každý správný zbojník se i on svým sousedům za mlčení mnohokrát odvděčil. Jako když vyrazil s několika kumpány na jednu z německých horských bud, přičemž předstírali, že jsou hudebníci. Housličky spustily a za chvíli byla zábava v plném proudu, tančilo se, zpívalo a nikdo si nevšiml, že zatím místní kravka už je s dalším členem bandy na cestě z kopců do Jamrtálu. Novotný tehdy pohostil masem všechny sousedy tak, až se jeden projíždějící komediant musel z přejedení obrátit na lékaře. V Jamrtále že se přejedl, divil se doktor? Nu ano, prý porazili malého jelena, to proto... Tak jelena, říkáte...

Nože na obě strany broušené

Jindy vyrazili do nedalekých Vítkovic a jejich obětí se stal německý kupec, kterému pobrali majetek za šest stovek zlatých a většinu rozdali po celém Jestřabí. Obchodník si to ale líbit nenechal, a protože se vědělo, odkud vítr vane, hrozil tehdy postihem pro celou obec. Toho se zalekli i členové obecního výboru v Jestřabí, ostatně starostou byl tenkrát Josef Novotný, ale

jak už bylo řečeno, hospodářů jménem Novotný bylo na každém kopci půl tuctu. Jestli měli loupežník z Jamrtálu s jestřabským starostou společnou krev, to už nevěděl nikdo. Každopádně z výboru raději obešli chalupy na Jestřabí a většinu věcí dostal vítkovický kupec tehdy nazpět. Nepromluvil ale nikdo, však ty věci se tu po louce válely, což tam mají ležet pro Rýbrcoula, až půjde kolem?

Husy, slepice, máslo, chléb, ale i hospodářské náčiní či prádlo, banda nepohrdla ničím, něco pro sebe, něco pro sousedy, něco na prodej. Z okolních vsí už i turistům doporučovali vyhnout se Jamrtálu, pokud je jim život a majetek milý. Nezdá se však, že by si Novotný troufl brát životy. Na to byl příliš chytrý, kvůli krávě z horské boudy na něho vojáky nepošlou, ale kvůli podříznutému hrdlu, to už by bylo zle. Pocestné raději nechával být, snad chytře nechtěl zkřížit cestu někomu vlivnému, raději šel na jistotu po bohatších, ale malých krkonošských pánech. A potkat ho nechtěl nikdo, však on a jeho nejbližší kumpán nosili revolvery a „nože na obě strany broušené“. Jednoho z nejbližších spolupracovníků Novotného dokonce četníci i lapili, ale nemohli mu mnoho dokázat a brzy jej zase museli propustit. A jak redaktor Čecha konstatoval, co on by si z toho dělal, když se má i „ve všední den ve vězení líp nežli horský tkadlec o posvícení“.

Jak to s loupežníkem Novotným a jeho bandou dopadlo – nevíme. Zradil ho nakonec někdo jako každého proslulého zbojníka? Pífků na něj měl místní mlynář, se kterým si vícekrát vjeli do vlasů a lupiči mu nejednou probrali jeho zásoby. Snad ten mohl četníkům dát dobrou radu, kde je lupičova slabina, za kterou sukní chodí a kde přespává. Ale třeba měl sám strach z pomsty Novotného bandy. Tak ho nechme ještě unikat, však ono by naši legendě neslušelo, abychom jediného jestřabského loupežníka nechali hned chytit a poslali ho do věznice, nebo dokonce na šibenici. Jen ať ještě chvíli straší všechny bohaté továrníky a obchodníky. Zchudlým krkonošským tkalcům Novotný nic nebral, těm rozdával. Tedy – podle legendy.

Lukáš Berný

*Stromkovice
v 20. letech
20. století*